

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Franciška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 12— K
pol leta . . . 6—
četrt leta . . . 3—
posamezna številka po 30 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 40 vin. za vsako petit-vrstno. Priloge stanejo poleg poštne šte 30 K.

Telefon uredništva
št. 118.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 50 vin.
. . . dvakrat . . . 40
. . . trikrat . . . 30
za nadaljnja uvvrščenja od petit-vrste po 20 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Današnji številki je priložena brošura „Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje“.

PAV. FLERE:

Prosim, čitajte vsi tovariši in tovarišice!

Tega pa ne prosim iz kake ambicioznosti, da bi me poslušali, marveč zaradi stvari, ki jo mislim povedati in ki je za nas vse prevažna.

Iz upravnih Zavezinih listov prihajajo namreč tako žalostne vesti, da se mi zdi potrebno izpregovoriti o njih besedico in dati našemu organiziranemu učiteljstvu v pretres neki predlog.

Kakor je znano, smo na delegacijski seji dne 28. decembra 1917 sklenili, naj se uredi članarina za Zavezine člane tako, da plačujejo letno 24 K in dobivajo zato brezplačno »Popotnika« in »Učit. Tovarisa«, za kar odštejejo okrajna učiteljska društva v Zavezino blagajnico od člana po 16 K, v domači blagajni pa ostane po 8 K. Ta umestni sklep smo storili v prepričanju, da podpremo na ta način organizacijo in njena lista gmotno, obenem pa dobimo tako tudi sredstvo za povzdigo obeh listov. Da se uredi razmere s starimi dolgovi, ki sta jih še imeli upravništvi za lista, smo za leto 1918. dopustili, naj izhajata lista še v skrčeni obliki, in sicer »Popotnik« dvomesečno in »Tovarish« kot dotednik. Vedeli pa smo, da sme biti to stanje le prehodno in kar najkrajše, če hočemo, da se lista dvigneta in ne samo živovarita. Koncem leta 1918. smo mislili, da smemo opustiti ta žalostni provizorij, in zato smo na seji upravnega odbora (dne 27. decembra 1918) določili, da izhajata lista že v letu 1919. v normalnem predvojnem obsegu.

Vse to smo storili iz najboljšega namena in iz prepričanja, da služimo organizaciji le takrat dobro, kadar omogočamo, da tudi organizacija nam dobro služi. Pri svojem zadnjem sklepu (27. decembra 1918) pa smo prezrli dejansko stanje, kakor so ga provzročile današnje razmere. Zaradi izrednih nabavnih stroškov, zaradi zvišanja plač tiskarniškega osebja in kaj vem, zakaj še vse, so se tiskarski izdelki podražili tako, da stane zdaj izšla knjižica, ki bi jo dobil še pred tremi leti za 1 K, danes že do 5 K. Še v decembru leta 1918. smo pozabili upoštevati to dejstvo in pripustili smo, da dobivajo Zavezini člani »Popotnika« in »Tovarisa« za isto ceno kot pred vojno: slejkoprej nas stane prvi 6 K, drugi 10 K.

In to je zlo, ki trapi danes naš upravništvi!

Prezrli smo celo, da so vsi ostali slovenski (in tuji) listi iz istih vzrokov dvignili naročnino; prezrli, da znaša danes naročnina za vsak slovenski teden približno dvakrat toliko kakor naročnina »Tovarisha«, da je naročnina za vsako slovensko revijo, tudi tako z manjšim obsegom kot ga ima »Popotnik«, dva- do trikrat višja kakor njegova. In tako stojimo danes pred dejstvom, da so stroški za Zavezine liste narasli tako, da jih Zavezane ne more kriti iz svojih dohodkov. Vsaka izdana številka teh listov napravi v Zavezini blagajnici občutni primanjkljaj.

Tako ne more iti naprej! — pravita upravnik in žalibog jima moramo pritruditi. Mislimo moramo na odpravo temu zlu, ki se dá odpraviti na dvojni način. Prvi je ta, da začnemo zopet s skrčeno izdajo kakor med vojno. Ta pot

pa se mi zdi le navidezno dobra. Res, da prištedimo na ta način nekaj na izdatkih, izgubimo pa premnogo na duševnem torišču. Zato bi dejal, da bi takih, četudi do brohotnih nasvetov, ne smeli pripuščati v razpravo. Mislim namreč, da nam imata oba lista toliko povedati, da bi težko pogrešali svoj teden in svoj mesečnik; prepričan sem, da ju kot zavedni organizirani učitelji celo ne bomo hoteli pogrešati, ker smo iz mnogih ozirov, ki jih ne bom našteval podrobneje, potrebni, da nam ta lista govori vsaj vsak teden in vsak mesec. Zato bi dejal, da bi predlog, ki meri na zopetno skrčeno izdajo, stvari koristil le enostransko, t. j. iz gmotnega stališča, medtem ko je za organizacijo in za lista potreben v prvi vrsti ozir na duševno stran.

Zato bi se zavzel za drugačno pot: ujdimo zaradi duševne utrditve naše organizacije in njenih glasil v organizaciji gmotnost; ali skratka: **zvišajmo ji dohodek!**

Prosim tovariše in tovarišice, ki so mi sledili do sem, naj zdaj ne odlože teh vrstic z nevolnostjo, češ: saj že itak dovolj plačujemo! Dejstva namreč kažejo, da ne plačujemo dovolj, nego le pre malo, zakaj drugače bi ne bile možne take gmotne kalamitete. Da naša organizacija še oddaleč ni draga, ve vsakdo, ki je le povrsno pregledal kaka pravila te ali one — recimo delavske organizacije, kjer se plačuje več kot pri nas, a to brez vsakih brezplačnih listov!

Konkretni predlog, ki meri na zvišanje dohodkov, bi bil naslednji:

Zvišajmo »Popotniku« in »Tovarishu« naročnino tako, da plačujemo za prvi list letno po 10 K (namesto 6 K), za drugi pa letno 18 K (namesto 10 K), kar v primeri z naročnino ostalih slovenskih listov še vedno ni visoka naročnina. V Zavezino blagajnico pa pride za vsakega člana namesto letnih 16 K letno po 28 K, s katerim zneskom bi se dalo izhajati brez deficita. In če je koncem leta v blagajnici še kak preostanek, tudi ne bi škodilo organizaciji, ki se itak ponajveč zaradi svoje večno prazne blagajnice ne more gibati, kakor bi to zahteval njen interes. (Prip.: Naročnina za nečlanjene naročnike se zvišaj od Zavezinega vodstva samega v istem razmerju!)

Kje pa dobimo to zvišano naročnino med člani? Kratko: Namesto da daš za organizacijo vsak mesec le po 2 K, daš 3 K, in stvar je opravljena. S takim trikranskim mesečnim prispevkom, torej z 1 K več kot dozdaj — zaboga in kaj je danes 1 K! — rešimo svoje liste in svojo organizacijo.

Tudi organizacijo! Zakaj tudi razen izdaje listov je ta blizu tamkaj, da se bo morala zadolževati; to pa se pravi danes, ko tičimo sredi valutne krize, toliko kot nakladati ji neznosno breme, ki jo bo v doglednem času oviralo v vsakem svobodnem kretanju in odločnem nastopu.

Danes je odveč vsaka beseda o vzrokih našega gospodarskega zanemarjanja; treba nam je le, da vzdržimo in se vsaj deloma okrepimo. Ta namen pa je tudi splošni vzrok za te vrstice, ki jih reasimiram v naslednji prošnji:

Dovolimo in dajmo Zavezni začasno za leto 1919 članarino namesto letnih 24 K letnih 36 K, od katerih se vpošlje v Zavezino blagajnico za oba obvezna lista od lana po 28 K, ostalih 8 K pa ostane v blagajnici okr. učit. društva, kakor je bilo določeno doslej. (Pravtako ostani nedotaknjen tudi sklep glede rodovinskih čla-

nov na isti šoli: Kdor dobiva liste, plača 36 K, drugi pa po 8 K; lahko pa plača vsak po 36 K.)

To bodi naš prostovoljni sklep!

Kako pa pridemo do tega sklepa, ne da bi morali sklicevati na hitro v ta namen delegacijsko sejo? Mislim, da še višja instanca kot delegacija — seveda ne ravno po besedilu pravil, pač pa po duhu organizacije — je »po plemenu«, t. j. vsa okr. učit. društva. Tak prostovoljni sklep stori lahko vsako društvo samo, delegaciji preostane le naloga, da ta — upajmo, da skupni! — sklep potrdi. Da bi se v vodstvu ali v upravnem odboru kaj takega sklepalo, se mi ne zdi pravilno! dasi naglica terja hitro rešitev; ustvarjal bi se znabit tako kak preudic, ki bi nam kdaj ne bil ljub! Pač pa preostane vodstvu naloga, da društva takoj pozove, naj o zadevi razpravljajo. Zato prosim:

1. Sklicevaje se na ta članek, pozovi vodstvo Zaveze nemudoma vsa okr. učit. društva, da sklenejo zvišati članarino začasno za l. 1919. od 24 K na 36 K (mesečno od 2 K na 3 K);

2. Zato okr. učit. društva takoj sklicevajo zborovanja, na katerih zadevo razmotrivajo ter izvrše svoj tozadevni sklep. —

Tovariši in tovarišice, prosim vas, ne dajte se pri tem sklepanju voditi od kake malenkostne ali malodušne misli; preudarite marveč, kako sveta nam bodi vsaka zadeva strokovne organizacije in kakšna potrebna nam je duševno in gmotno dobro fundirana organizacija!

Opomba uredništva: Razmere zahtevajo, da brez odlašanja ustanovimo v Zavezni strokovno tajništvo, ker je sicer uspešno in kulturno delo nemogoče. Poslov se kupiči toliko, da jih more sproti in brez zadržka reševati le urejen urad. Ako tega Zavezni ne damo, morajo posamezniki odpovedati, ker ne morejo delati čudežev. Tudi iz tega vzroka je zvišanje članarine nujno potrebno.

Nekaj opazk k našim meščanskim šolam.

S prihodnjim šolskim letom se ljubljanske osemrazredne ljudske šole izpremenijo v petrazredne ljudske in štirirazredne meščanske. Pri sprejemu učencev iz 5. razreda pa jih bo treba nekoliko prerešati. Do sedaj je bila navada, da so učence vsako leto kolikor mogoče rinili v višje razrede z namenom, da bi nižji razredi ne bili prenapolnjeni. Toda to naj bi se nadalje vršilo le do neke meje, recimo do 4. razreda. Iz tega prestopajo učenci tudi že v srednjo šolo, in tam zahtevajo že za podlago precejšnje znanje. Treba je torej že v 4. razredu pričeti s strogo klasifikacijo, in kdor ni sposoben naj ponavlja razred; isto pa naj velja tudi za 5. razred. S tem prepričimo, da ne pride nesposobna množica v meščansko šolo, ki bi tudi splošen napredek ovirala.

Kakor znano, imajo meščanske šole svoj poseben, krajevnim razmeram prilagojen učni načrt. Ljubljanskim meščanskim šolam ne bo kazalo dati izrazito obrtnega ali trgovskega ali kmetijskega značaja, ampak nekaj splošni značaj, kakor je to navada v glavnih mestih. Potrebno bo pa uvesti srbohrvaščino kot obligaten predmet, in ker bo šola štirirazredna, tudi v 4. razredu pri računstvu — algebro, ki jo bodo potrebovali zlasti učenci, ki se mislijo dalje šolati bodisi na višji trgovski ali obrtni šoli. Kot neobligaten predmet bi se v zadnjem letniku priporočala stenografija in enostavno knjigovodstvo. Nekate-

rim učencem bi pa tudi koristilo delo na šolskem vrtu, oziroma v šolski delavnici. Ljubljanske ljudske šole so že preskrbljeve s takim orodjem, ki bi ga odstopile meščanski šoli.

Upoštevati bo pa treba v početku tudi vojne razmere zadnjih let, ko je bil šolski pouk tako skrčen, da se učenci do 6. razreda niso učili nič risanja in tudi realij skoraj nič. J. B.

Na zasedenem ozemlju.

S Krasa, 24. febr. 1919.

V Divači so napravili Lahi v II. razredu pri tleh kantino. Z izgovorom, da bo to skladišče, so vzeli učiteljci ključce. Učiteljico karabinerji neprestano šikanirajo, češ, da hujska otroke, naj ne kriče: „Eviva Italia!“, kar so strogo naročili, da morajo kričati pred poukom in po njem.

V Materiji so učitelja prisili z revolverjem v roki, da poučuje 15 ur na teden v laščini. V šoli je bil poročnik, ki je sedel za mizo in grozil z revolverjem. Učitelj, ki pa laščine ne zna, poučuj v tem jeziku 15 ur tedensko!

Prišel je general, ki je prejel o tem poročilo. Zahteval je, naj se zopet odpre šola, ki so jo v znak protesta zaprli. Poučuje naj kot doslej slovensko. Laščino pa bo poučeval laik častnik po šoli.

Dne 8. februarja ob pol enajstih dopoldne, ko je v šolski sobi poučeval g. kaplan A. Cerar veronauk, pride v šolo italijanski častnik, ki zahteva, da na podlagi nekega dekreta, ki baje suspendira poučevanja veronauka — gospod veroučitelj prekine pouk. Po popolnoma dostojnem pojasnilu g. kaplana zgrabi častnik veroučitelja za ovratnik in ga vrže iz šole z naravnost besnim kričanjem, ki ni hotelo pojenjati vkljub vljudnemu posredovanju učiteljice. Poudarja se, da je oficir segal celo po samokresu.

Z ozirom na to, da so razmere glede šole in nje oblastni povsem nejasne, z ozirom na to, da učitelj pri najzvestejši izvršitvi službe in predpisov ni varen celo življenja in z ozirom na razburjeno prebivalstvo zaradi vmešavanja vojakov v šolske zadeve je šolski vodja zapri šolo do nadaljnjega.

V Lokvi je štacijski poveljnik hotel aretirati šol. voditelja Bolleta, ker ni hotel otrokom priporočati šolskih kosil, ker jih otroci ne rabijo in ako štac. poveljnik ne pove, v kak namen mislijo kosila uvesti.

Štac. poveljnik je povedal, da je sam temu nasproten, a mora to urediti, ker hoče tako višji ukaz, ki ga ne sme prezreti. — Zdaj kuhajo kosila, a otrok hodi le malo ponje.

V Materiji je podpolkovnik Pavone iz Voloske zahteval v občinski pisarnici, da morajo takoj uvesti italijanski uradni jezik. Županstvo je vložilo protest. Pripominjamo, da je uradni jezik že od pamtiveka slovenski, oziroma hrvaški. Saj so celo višje oblastnjije pisale na občine v teh jezikih. — Italijanske oblasti postopajo tudi po drugih občinah enako. Učiteljstvo silijo zlepa ali zgrda, da poučuje po 10—15 ur tedensko laščino. To velja predvsem za Istro. Pri nas na Krasu ni bilo dozdaj še hudega v tem oziru.

Ljudstvo izkušajo demoralicirati z neprestanmi plesi, ki jih prirejajo vojaške oblasti dan za dnem. Na te ples vabijo

ljudstvo s kruhom in mesom, celo šolo obiskujočo mladino — posebno deklice.

Plesi se vrše večinoma po beznicah. Občine po Krasu protestirajo, a zaman — uspehov ni!

Tudi okrožnice o uvajanju italijanskih himen (popevk), o poučevanju zg. dovine, o preporodu Italije itd. so že tu. Vedno lepše!

Tudi po Krasu vohajo nekaj zaradi odprave verstva iz šol. Dozdaj je to le v posameznih občinah. Aprovizacija za uboge pa polagoma umira — nimajo več!

Naše ljudstvo propada moralno in bo uničeno, če ne bo oupomoči!

Takoj prvi dan, ko so Italijani zasedli Trst, so pokazali svojo moč, ki so jo začeli kruto uporabljati proti vsemu, kar je jugoslovanskega. Zaprla so se vrata vseh naših šol, v katerih se je vzgajalo bodoče jugoslovansko pokolenje. Trsta, in ni upanja, da se bodo zopet odprla, dokler ostane v Trstu nepovabljeni gost. Tik pred zasedbo je stalo naše šolstvo na visku svojega razvoja. Imeli smo svojo slovensko gimnazijo, svoje učiteljske, trgovsko šolo, pet ljudskih, tri meščanske šole, dvanajst otroških vitcev in vrtnega prastaro srbsko šolo s pravico javnosti. Vsega skupaj smo imeli 28 učnih zavodov, ki so danes vsi zaprti, zaradi cesarje brez vsakega pouka kakih 8000 naše dece. Na teh zavodih je delovalo 70 učnih oseb, izmed katerih je bilo 18 podzavajenih na šolah C. M. D. D. Žavno uradništvo bivše Avstrije, vstevši učiteljstvo, je dobilo od italijanske vlade nakazano plačo za mesec december 1918, med temi tudi učiteljstvo nemških zavodov, edinele slovensko učiteljstvo ni dobilo ničesar.

Tako se pripravljala Italija na prijateljsko in sporazumno delovanje z narodom v svojih novih odrešenih pokrajinah. Huje in brezobzirnejše kot kdaj nemška Avstrija pritisla jugoslovanski narod k tom ter ga izkušša s svojo že davno znano rafiniranostjo in zlobno zadržani tam, kjer more postati udarec smrtinosen, namreč na njegovem šolstvu. — Že zahaja del naše dece v italijanske šole, ker so se mu druge zapne. Tako upajo Italijani spraviti vso dečo v svoje zavode in tako potlačiti našo generacijo. Konkor poznamo Trizacane, se ta nacrt vajub vsem nasustvom nikdar ne posreči.

Kmetijskih pouk na ljudskih šolah.

Vse šole so prejele normalni učni načrt. Sedaj pa le na delo v korist kmetijstvu! Ob tej priliki se ponuja prvo vprašanje, ali ima vsaka šola primerno velik zemljiški prostor, kjer bi mogel učitelj, strokovnjak v kmetijstvu, podati učencem praktičnih izvajanj o važnosti kmetijstva, pridelovanja rastlin, obdelovanja zemlje, rodovitnosti, gnojil, gnojenja, semenja, urejevanja travnikov, dalje zadevno oskrbovanja in zdravstva živine, sadnega vrta in drugih panog kmetovanja. Ponajveč šol ima poleg stavbe samo skromno majhen šolski vrt, kjer naj bi se kupičile vse stroke kmetijstva. To je be-raško. Če zidajo nove šole, naj bo zraven zadosti veliko zemljišče za zelenjadni, sadni vrt, kos njive in nekaj livadne zemlje za travnate rastline, oziroma deteljo. Če že ne za drugo, da se na zadnje omenjenem svetu postavi vsaj čebelnak in končno primeren vodnjak, ker ga mnogotera šola nima. Sosedna gospodarstva ne zadostujejo za proučevanje, enako sama šola na Grmu ne, ker je precej oddaljena, zaradi česar enako ni mogoče vsak čas povesti učencev, da bi si mogli ogledati vse. Omenjeno naj bo, da so župnišča preskrbljena z vzornim kmetijstvom in orodjem, šole, kjer naj se poučuje ta panoga, nasprotno ne. Kaj naj vzame v roko učitelj, ki je večkrat v taki zadregi, da si mora iskati pri sosedu najpotrebnejšega orodja za vrt.

Ce se že šoli ne odkaže, oziroma ne kupi primerne prostora za kmetijski pouk, naj bi se občine — vsaj po dve — zavzele, da se v bližini šol ustanovi kmetijska zadruga z obširnimi zemljiščem in s svojim vrtnarjem.

Enako je zaradi rokodelstva, da so potrebne slične zadruge z vzornim rokodelskim mojstrom kot načelnikom, da bi se mladina učila prekristne obrti tembolje tu nego pri nekaterih vaških mojstrih skazah. Pri omenjenih zadrugah naj bi sodelovalo učiteljstvo zadevno izobraževalnega pouka.

Vprašanje nastane, kje bi bila v ta namen potrebna poslopja. Odgovor je lahek, če se sklicujemo na posame graščine, ki stoje stare, onemogle, da, celo s samotno živo dušo. Te imajo zemljišča dosti, celo toliko, da je večkrat videti več neobdelane zemlje zaradi pomanjkanja delavstva in pičle plače.

Dalje bi bili v to na razpolago nekateri samostani, kakor Pleterje, Zatična i. dr., kjer je dosti strokovnjakov in kjer bi se marsikdo mogel poleg drugega priučiti francoščini in drugim modernim jezikom.

S tem bi bil nameravani pouk prav olajšan in ne bi bilo dvoma, da se koristnemu namenu ustreže.

Omenjena navodila naj bi višji šolski svet upošteval ter poizkusil izvesti načrt, ker bi bilo gotovo v dobrobit učiteljstva, kmeta in rokodelca.

Ureditev bolezenskih dopustov za učiteljstvo javnih ljudskih in meščanskih šol.

Višji šolski svet obvešča vse okrajne in mestne šolske svete deželne vlade za Slovenijo z dopisom z dne 21. t. m., št. 2421:

Vsi službeni in bolezenski dopusti javnega ljudskošolskega in meščanskega učiteljstva v območju deželne vlade za Slovenijo se brez izjeme prekličejo z dnem 28. februarja 1919.

Učne osebe, ki absolutno in pod nobenim pogojem ne morejo nastopiti službe, morajo vložiti nove prošnje za bolezenski dopust, ki jih je opremiti z edino veljavnim uradnozdravniškim izpričevalom.

Ker se v območju deželne vlade za Slovenijo postopa neenakomerno pri dovolitvi kratkih in daljših bolezenskih in drugih dopustov ljudskošolskemu in meščanskemu učiteljstvu, prekličejo višji šolski svet vse dosedanje tozadnevne razpise in odreja sledeče:

1. Krajni šolski svet more na utemeljeno ustno ali pismeno prošnjo voditelju, nadučitelju ali ravnatelju dovoliti dopust do treh (3) dni; ravno tako nadučitelj ali ravnatelj svojemu podrejenemu učiteljstvu. Nedelje, prazniki in pouka prosti dnevi se vštejejo v čas dopusta.

Ti dopusti pa ne smejo presežati šestih (6) dni v enem šolskem letu.

Vse take dopuste mora imeti voditelj, nadučitelj ali ravnatelj v evidenci in jih sporočiti okrajnemu (mestnemu) šolskemu svetu. Okrajni šolski nadzornik naj se prepriča o o tem ob priliki nadziranja.

2.) Okrajni (mestni) šolski svet sme v res potrebnih slučajih na pismeno prošnjo določiti učiteljskim osebam največ štiritedenski dopust. Ako gre za bolezenski dopust, mora biti prošnja priloženo zdravniško izpričevalo uradnega okrajnega zdravnika ali mestnega fizika, izdano le na podlagi faktučne preiskave, samo o izjemnih slučajih zadošča tudi uradna izjava v zasebnozdravniških izpričevalih. V slučaju, da prosilec ali prosilka zaradi hude bolezni ne more k uradnemu zdravniku, mora okrajni (mestni) šolski svet poslati zdravnika k bolniku na dom.

V vseh uradnozdravniških izpričevalih, odnosno uradnih zdravniških izvidih mora biti tudi navedena doba, ki jo rabi prosilec, da okreva.

Ako prošnji tako izpričevalo ali izjava uradnega zdravnika ni pridejana in je jasno, da bi si jo bil prosilec lahko preskrbel, se naj prošnja zavrne.

Suplentom in suplentkam se taki dopusti dovoljujejo le v izrednih slučajih. O dovoljenem dopustu se mora obvestiti krajni šolski svet in višji šolski svet. Glede namestovanja naj se ukrene potrebno in glede na to, da na večrazrednicah ni treba nastavljalati pomožne učne osebe.

3.) Višji šolski svet dovoljuje začasnim in definitivnim učiteljskim osebam na utemeljeno prošnjo, ki jo je opremiti, kakor navedeno v točki 2, in predložiti le uradnim potom, tudi več kakor štiritedenski dopust. V tem slučaju se mora nastaviti namestna učna oseba, če ni mogoče drugače ukreniti, in sicer tako, da se imenuje suplent ali suplentinja ali pa prideli v službovanje začasna stalna učna oseba.

Ker taki dopusti otežkočajo normalni razvoj šolskega pouka, mora biti okrajni (mestni) šolski svet pri predložitvi takih prošenj posebno previden in natančen.

4.) Vsem okrajnim (mestnim) šolskim svetom se strogo zaukazuje, da vodijo evidenco vseh pod točko 2 in 3 navedenih dopustov, ki so se dovolili posameznim učiteljskim osebam. Ta odredba se ima naznaniti vsem podrejenim krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom in ravnateljstvom meščanskih šol ter stopi v veljavo s 1. marcem 1919.

„Und die Serben müssen sterben! . . .“

Čital sem poročilo o prvi seji mariborskega okr. šol. sveta, kjer je bil soglasno sklenjen razpust vseh nemških in šulferanjskih šol.

Ob tej priliki se spominjam dogodka, ki jasno osvetljuje delovanje teh raznarodovalnic ter otroških mučnic in zastupljevalnic. Bilo je meseca maja leta 1915, ko smo morali zaradi vojne napovedi našega „vedno plemenitega zaveznika“ vsi k vojakom. Naš nadomestni bataljon je bil takrat v Studenčih pri Mariboru. Tam so zbrali vse eno-

letnike, ki ali niso bili dovolj zanesljivi za častniško šolo in pa one, ki so čakali na bližajočo se „konstatirungo“. Naša stotinja je bila nameščena v tamkajšnji ljudski šoli, odkoder so nas gnali vsako jutro v bližnji gozd na vežbanje. Pot nas je vodila mimo lepe zgradbe, na kateri je bil napis z zlatimi črkami: „Rosseger-Schule“. V tej šoli ni bilo vojaštvo nastanjeno, to pa najbrže zaradi tega, da so jo mogli še bolj napolniti s slovenskimi otroki.

Lepega junijskega dopoldneva se vrača naša stotinja z vežbanja. Nam nasproti pride paroma razred učencev v spremstvu svojega učitelja. Ker začujem, da otroci pojo, nisem pa mogel razločevati že besedila. Ko pridejo otroci bliže, smo slišali tudi to. Ne spominjam se več vse pesmi, pač pa njegove refrena, ki se je glasil:

„Und die Serben müssen sterben, weil wir Deutsch Österreicher sind“.

Spremljajoči učitelj pa, ki je šel mimo nas in vedel, da smo sami slovenski fantje, je šel lahko smehljajoč se dalje.

Če analizujemo besedilo gorenjega refrena, vidimo takoj, da vendar ne bo prišlo nikomur na um umirati zaradi Deutsch-Österreicherjev. Toda Srbi — in z njimi seveda tudi Slovenci in Slovani sploh — ti naj umirajo, in sicer samo zato, da umro, da jih več ne bo.

Da, umirali so in, žal — mnogo; a vedeli so — zakaj. In ker so umirali, bodo živeli, in sicer tako živeli, da ne bo tem šulferanjskim „pedagogom“ nikdar več prišlo na um ubijati njihovim učencem v glavo takih pesmi.

Sedaj, ko so dobili Mariborčani bataljon srbske vojske, jih bodo morda ti nekdanji šulferanjski otroci začudeno gledali, češ, kaj še niso vsi Srbi pomrli?

No, to jim bodo pojasnili naši novi tovariši in pa razmere.

S to reminiscenco sem hotel le reči, kako jako umesten je bil sklep mariborskega okr. šol. sveta. —k.

Iz naše organizacije. Društvene vesti.

† Iz črnomalskega okraja. Podpisani sem zaradi bolezni prisiljen opustiti posle predsedništva Belokranjskega učiteljskega društva ter prosim tovarišico Katarino Vrtačičevo s Talčega vrha kot namestnico, da skliče občni zbor v svrhu izvolitve novega predsednika. — Obenem se za izkazano zaupanje zahvaljujem najiskrenejše. — Dragatuš, 23. februarja 1919. — Potočnik Fran, predsednik.

† Sežansko učiteljsko društvo je imelo z dovoljenjem komisarijata v Sežani 30. januarja t. l. svoj občni zbor v Sežani. Izvoljen je bil stari odbor, ki pa se je konstituiral sledeče: predsednik Ant. Mervič, podpredsednik Alojzij Hreščak, tajnik Josip Pahor, blagajničarka Ana Macarolova, namesto Olge Del Cottove je vstopila Herma Turšičeva. — Na tem zborovanju smo se razgovarjali največ o gmotnem položaju. Po vsestranskem razmišljanju in razgovoru smo sklenili poslati odločno brzojavko gubernatoratu v Trst in sklenili v slučaju, da ne prejmemo tekom 8 dni izplačila draginjskih doklad za 1918 — obenem seveda s plačo za 3 mesece, o čemer je deželni odbor poročal omenjenemu uradu že 3. decembra 1918 s prošnjo za hitro rešitev zadeve — da stopimo 7. t. m. v stavko.

G. komisar se je zvijal, ko smo prišli k njemu, da bi nam dovolil brzojaviti, govoril je o vsem mogočem in nemogočem, a slednjič je obljubil, da stori, kar bo v njegovi moči, da se zadeva pospeši in dobimo, kar nam gre. Seveda mu ni šlo v glavo, da smo pripravljani celo stavkati za te zahteve.

Z dopisom od 3. t. m. — poslanem predsedstvu 4. t. m., prejetem 5. predpoldne — je sporočil, da dobimo drag. doklado za l. 1918, in sicer za mesece julij, avgust, september takoj, ravnotako seveda plače za december — februar, ostalo pa da se uredi z 1. marcem.

Sklicali smo odborovo sejo z ozirom na to in 6. t. m. sklenili, da vztrajamo na prvotnem stališču izplačila cele draginjske doklade. Pripominjam, da smo zahtevali izplačilo za celo l. 1918, da bi sami potem povrnili predujem na ta račun, t. j. polovico, izplačeno od c. kr. šol. sveta, okraj. šol. svetu v pokritje drugih izdatkov — pavšalov itd. G. voditelj nas je informiral, da g. komisar o predplačilu ničesar ne ve — a to je bila laž. G. komisar je natančno vedel, da smo prejeli na račun drag. doklade že prilično polovično vsoto. Ob tej priliki pripominjam, da ni g. voditelj mož na mestu v teh tako težkih časih in da nimamo ne mi ne ljudstvo v njem nikakega odločnega zagovornika, ampak le cinajočega, med Scilo in Karibdo nihajočega birokrata, ki s svojo strahopetnostjo več škoduje kot koristi. Sicer pa o tem ne razpravljam, ker nisem nikak ovađuh — temveč kronist, ki navaja le fakta.

Stavka je imela pričeti 7. t. m., t. j. v petek. Šli smo h g. komisarju povedat mu, da zahtevamo vse, t. j. izplačilo doklade za

6 mesecev in ne na ostale 3 mesece šele v marcu — ako ne, pa stavkamo. G. komisar nam je zagrozil, da nas odpusti in šole zapre, ako to pričnemo. Zagotovil pa nas je, da dobimo tudi ostali del drag. doklade za 1918 v par dneh; za l. 1919 pa s 1. marcem drag. doklado i. t. d. — toda le pod pogojem, da ne stavkamo.

Sešli smo se takoj po tem razgovoru še enkrat in sklenili v odboru odnehati za enkrat in počakati na izplačilo zastankov do 16. t. m.

Sporočili smo to g. komisarju takoj, ki je bil zadovoljen — vesel, ker smo mu izjavili, da verujemo njegovim besedam in mu nočemo nagajati. Seveda smo mu pojasnili, da bo s pravočasno obvestitvijo vseh šol težava, ker so poštne zveze desolatne — saj pisma rabijo po 14 in več dni iz kraja v kraj, ki sta le po nekaj ur oddaljena. Obljubil je pomoč, da brzojavi na štacijska poveljstva, naj obveste učiteljstvo, da prejme drag. doklade in plače, po katere naj pride v Sežano.

Večino šol. vodstev smo obvestil sami po znancih in osebno.

Tako bi bila zadeva urejena. Kar hi-poma prejmemo laški dopis z dne 12. t. m., s katerim nam razpuščajo učitelj. društvo. Dne 13. t. m. gremo po informacije, čemu se je to zgodilo, in odgovor je bil, da je vzrok, ker so nekateri učitelji stavkali. Pre-tveza! Stavkali so, ker niso pravčasno zve-devali za sklep odbora od 6. t. m. Nismo ho-teli z njimi razpravljati, temveč šli, ker z njimi kaj pametnega govoriti ni mogoče, ko postavljajo logiko na glavo.

Sklep: Dosegli smo plače — prejeli drag. doklado za 3 mesece 1918, za ostale 3 mesece je nakazano spisano. S 1. marcem je objubljena 3 mesečna doklada za 1919, s 1. aprilom baje regulacija plač po nacrtu, predloženem 1918 od Furlanov, oziroma vseh strajkovcev, ko so strajkali v Trstu zaradi učiteljstva. Seveda nevarnost, da nas polagoma umčijo, oastranijo, pozapra — ta je pa največja, ker jim ni vere.

Tako stojimo sedaj na Krasu. Ugnali nas niso. Boriti se bomo do skrajnosti!

† Učiteljsko društvo za ormoški okraj ima v četrtek, dne 6. marca 1919, ob 10. uri predpoldne v ormoski okoliški šoli svoj letni občni zbor po nastopnem vzporodu: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. — 2. Poročilo o zadnji odborovi seji. — 3. Dopisi in društvene vesti. — 4. Nadaljnji razgovor o novih razmerah. — 5. Tajnikovo in blagajnikovo letno poročilo. — 6. volitev novega odbora. — 7. Slučajnosti. — Odbor.

† Učiteljsko društvo za celjski okraj zboruje v nedeljo, dne 9. marca t. l., ob 10. uri popoldan v okoliški šoli v Celju po sledečem vzporodu: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo pregledovalcev računov. 4. Poročilo zastopnika v okr. šolsk. svetu tovariša Brinarja. 5. Predavanje: »Moji doživljaji v Srbiji;« govori tovariš Kveder. 6. Predlogi in nasveti. — K obilni udeležbi vabi — Ant. Sivka, t. č. predsednik.

† Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje 6. marca ob 11. uri v okoliški šoli v Ptuj po običajnem vzporodu, med tem predavanju tov. Rozbauda in Karbaša ter volitve delegatov za zborovanje Zveze v Celju. Prav obilne udeležbe pričakuje — odbor.

† Učiteljsko društvo za pol. okraj Ljutomer ima svoj občni zbor v četrtek, dne 6. sušca, ob 11. uri predpoldne pri Sv. Križu. — Razen navadnih točk je na dnevnem redu predavanje tov. Cvetka o reformi zgodovinskega pouka. — Pridite vsi!

† Učiteljsko društvo za Mariborsko okolico zboruje drugič v tek. letu dne 13. sušca točno ob 10. dop. v šoli Lajtersberk-Krčevina. Dnevni red: 1. Zapisnik o zborovanju dne 9. januarja t. l. — 2. Razpust Zveze. Razgovor in posvetovanje. — 3. Društvo »Selbsthilfe«. — 4. Imenovanje delegatov za deleg. zborovanje. — 5. Poročilo o stanju blagajnice. — 6. Zavarovanje društvenikov. — 7. Slučajnosti, predlogi, nasveti i. dr. — K polni udeležbi vabi — Požegar t. č. načelnik.

† Učiteljsko društvo za okraj Sv. Lenart v Slov. gor. je zborovalo dne 13. t. m. pri Sv. Trojici v Slov. gor. Po pozdravnem govoru tov. predsednika srečno vrnivšim se učiteljem vojakom in naši mladi državi prevzame besedo tovariš Klemečič ter poroča o veselih in žalostnih dogodkih, ki jih je doživel na tirolski, macedonski in albanski fronti.

Višjemu šolskemu svetu se na predlog tov. Froma predložijo sledeče resolucije: Učiteljstvo svetolenarskega okraja najodločneje protestira proti zopetni uvedbi nemškega pouka na tuokrajnih šolah, upoštevajoč zdrava vzgojna načela in okolnost, da ta uvedba škoduje narodnemu šolstvu v obče, v obmejnih krajih pa še posebej ovira zaželjeni narodni razvoj in procvit svobodne Jugoslavije.

Iz razpisa nadzorniških mest je razvidno, da se namerava naš okraj priklopiti ljutomerskemu nadzorniškiemu okolišu. Ker

so prometne razmere z Ljutomerom sila neugodne, se naprosi višji šol. svet, da okraj Sv. Lenart ostane še nadalje pod mariborskim nadzorništvom.

Zaradi vojni in vremenskih razmer je bil šolski obisk jako pomanjkljiv. Učenci so v pouku tako zaostali, da velik del za prestop v višji razred ni sposoben. Okrajni šol. svet se naprosi, da se šolsko leto podaljša do jeseni. Tudi novinci bi se šele takrat sprejemali.

Kronika.

= Nova slovenska vlada. V nedeljo sta bila v Belgradu zaprisežena predsednik deželne vlade za Slovenijo dr. Janko Brejc in dr. Gregor Zerjav (podpredsednik) ter sta predložila listo nove vlade, ki je sestavljena tako-le: Dr. Janko Brejc, predsednik; dr. Gregor Zerjav, podpredsednik, gospodarstvo in socializacija posestev; Gustav Golja, notranje zadeve; dr. Vladimir Ravnihar, pravosodstvo; dr. Karel Verstovšek, nauk in bogočastje; Anton Kristan, javna dela; Albin Prepeluh, socialna politika.

= Centralizacija in avtonomija. Belgrajske »Večernje Novosti« pišejo: Polemika, ki se je razvila med nekaterimi jugoslovanskimi listi o tem, ali naj bo naša država centralistična ali stvor avtonomnih oblasti, ima po svoji zunanji obliki teoretični karakter, a jedro izvira iz nje druga namera. V njej kažejo bojazen osobito ena stran naših bratov Hrvatov, da se na podlagi centralizma ne bo skrila hegemonija Srbije. — Na to imamo takoj odgovor: ako želimo močno državo, je taka bojazen nepotrebna in je ne sme biti, ker bi po taki logiki tudi mi Srbi imeli razlog bati se hrvatske hegemonije. Toda nam kaj takega ne pade niti na um, ker mi smatramo vse svoje brate v Jugoslaviji za eno, in zlastno bi bilo, da bi na kraju toliko notranjih naporov in prevelike krvi mislili drugace. — Ne more se reči, da je po zgodovinskem razvitku namenoma stvorjena razlika med kraj v Jugoslaviji, ali ta razlika je sekundarnega značaja, one obstojajo tudi v Franciji, ki je pa se vse eno skozinsko strogo narodna država. — Ako gremo po poti demokracije, je centralistična resitev bolj demokratska. Taka resitev je bila tudi snov francoske demokracije, ki je bila naperjena proti avtonomijam, fevdalizmu. Ko je velika francoska revolucija proglasila Francijo za eno in nedeljivo, je zahtevala tudi nadalje centralizacijo proti povratku v stanje nesloznih avtonomij, ki so bile karakteristika fevdalnega sistema. — Mi naceremo z nobenega opravicevalnega razloga ne moremo biti proti centralizaciji. Da sele ko se resi princip centralizacije, naj se izvršijo tudi avtonomne težnje, kjer se pa ne sme iti predalet, da bi lokalne oblasti dne zopet v skodo skupnosti, državnih moči na zunaj in odgovarjajoč duhu sodobnega demokratizma.

= Za odpravo cerkve in vere na Ruskem. Čehoslov. tisk. urad poroča: Sovjetska vlada je razveljavila milijone letakov, v katerih zahteva odpravo vseh cerkv in vseh veroizpovedanj. Na vodilnem mestu teh letakov je članek ljudskega komisarja za šolstvo Lunačarskega, ki naznanja, da bodo v kratkem času zaprli vse cerkve in odpravili veronauk.

= Konec! »Grazer Volksblatt« piše: Polom osrednjih veselil je potegnil za seboj tudi s tolikim trdom zasnovano nemško misijonsko delo na Balkanu in Vzhodu. Deško šolo v Sarajevu, ki so jo prevzeli šolski bratje iz Strebersdorfa, so že zaprli. Poslopje so morali prodati srbski vladi. Enaka usoda preti obema, moderno urejenima šolama hčera božje ljubezni v Sarajevu in Zvorniku-Tuzli (materna hiša na Dunaju). V Albaniji so nemško šolo v Skodru zaprli takoj ob umiku avstrijske vojske. Vodstvo papezevega semenišča je prešlo zopet v laške roke. Katoliške šole v Crni gori (Odsinj, Bar), ki so se ustanovile za zasedbe, utegnejo ostati, ker so sestre Hrvatice. V Srbiji vojaška uprava ni ustanovila katoliških šol. Katoliške šole v Bolgariji (Sofija, Ruščuk), ki so jih za vojne vodili avstrijski šolski bratje, so prevzeli Francozi. Enako se je zgodilo s šolami na Rumunskem (Bukarešt, Jaš, Krajova). Ugledni zavod sv. Jurija v Carigradu obstoja dalje in ima močan obisk, ker so nemškodržavne šole zaprli. Vsekakor pa pride vodstvo v roke francoskih lazarištov. Razne misijonske postaje v Mali Aziji in Siriji, ki so jih l. 1915, prevzeli nemški redovniki (franciškani, kapucini in minoriti), so že razpustili. Turške in arabske dečke, ki so se šolali v Nemčiji in Avstriji, so poslali nazaj v domovino, ravnotako mnogoštevilne učence iz Albanije in Črne gore, ki so se šolali v avstrijskih zavodih. Bolgarskega učnega konvikta, ki so zanj bile zagotovljene velike vsote, ne osnujejo. Balkanska mladina bo poslej v pretežni večini študirala na francoskih in

angleških vseučiliščih. Tako je prišel konec vsemu, kar je Nemčija zasnovala v razširjenju in utrditve svoje moči!

= Italijanske visoke šole in gonja proti Jugoslovanom. Visoke šole v Rimu z vseučiliškim rektorjem Tonellijem na čelu so začele akcijo »pro Dalmazija italiana«. Temu gibanju, ki ima odločno protijugoslovanski značaj, so se pridružili nekateri senatorji, kakor Salandra, Scialoja in drugi. Dijaki so zahtevali izključitev jugoslovanskega dijaštva vseučilišča, in rektor se je tej zahtevi vdal. Akcija se je razširila tudi na Florenco. V imenu »Prosvetnega odbora«, ki zastopa interese jugoslovanskega dijaštva v Italiji, je zaprosil predsednik Mitrovič za avdijenco pri rektorju, kateri ga pa niti sprejeti ni hotel. Ko je kasneje Mitroviča pozval k sebi naučni minister in izrazil svoje obžalovanje na incidentom, mu je Mitrovič kratkoma izjavil, da je vso zadevo že brzojavno sporočil srbski vladi. — Kakor smo izvedeli, je po zvala srbska vlada vse jugoslovanske dijakke, naj zapuste italijanska vseučilišča.

= Nazadovanje alkoholizma na Nemškem. Statistika berlinskega zdravstvenega urada izkazuje v vojnih letih, ko se je alkohol znatno podražil in omejila poraba, lepo nazadovanje obolenj na umu, ki jih povzroča alkoholizem. Dne 1. januarja 1914. je bilo v javnih blaznicah in zasebnih zdraviliščih zaradi alkoholizma obolelih moških 3148, dne 31. decembra 1916 pa samo še 1896, tako da se je število znižalo za 1252. Seveda je treba tu upoštevati, da se je število moškega prebivalstva sploh v vsakim letom manjšalo, vendar je vpliv omejitve pitja očividno. To potrjuje tudi dejstvo, da se je v teh letih zmanjšalo tudi število ženskih alkoholikov, čeprav ne v toliki meri kakor pri moških. Tako je število ženskih bolnikov 1. januarja 1914 znašalo 382, dne 31. decembra 1916 pa le še 295, padlo je torej za 87. Še večja razlika se kaže v številu zaradi alkoholizma nanovo sprejetih.

= Francosko-ameriška visoka trgovska šola. V Bordeauxu na Francoskem otvorijo francosko-ameriško visoko trgovsko šolo.

Polemika.

Petič — razpisane službe!

Gotovo je pravilno, da se mesta ne razpisujejo prej, nego je dana prilika vsem potegovati se za razpisane službe.

Pa kaj se hoče! Službe se v gotovih krajih morajo zasesti takoj. Začasno imenovati vespovsod pa ne kaže, ker bo potem preveč mest začasno zasedenih, zakaj pri tem moramo upoštevati tudi ta mesta, ki postajajo vakantna zaradi premeštitev.

Potem pa, kdo bo dobil mesto v definitivno namestitve! Gotovo tisti, ki zdaj gre začasno tja, zakaj za nekaj mesecev se gotovo nihče ne bo selil iz Posavja na Dravo ter izdal morda nad 1000 K za to, da bo smel iti čez dva meseca nazaj.

Pustimo rajši kar kompetentnim potom ta mesta stalno zasesti, zdaj vemo pri čem da smo, praznih mest pa bo še zmeraj dosti. Kajpada bi naj gledala šolska oblast na to, da ne ostanejo samo taka mesta prazna, ki zanje nihče ne mara.

Iz Jugoslavije.

— Višji šolski svet sklicuje anketo za preosnovo učiteljski ter ljudskega in meščanskega šolstva v območju deželne vlade za Slovenijo na četrtek, dne 6. marca t. l., ob 10. predpoldne. — Posvetovanje se vrši v prostorih knjižnice vladne palače v Ljubljani (Bleiweisova cesta, II. nadstropje).

— Učiteljski aprovačni odbor ima sejo v ponedeljek, dne 3. marca, ob polpetih pop. v Učiteljski tiskarni v Ljubljani.

— Umrl je v Rožni dolini pri Ljubljani dne 26. t. m. naš goriški tovariš begunc Maks Kazafura po dolgotrajni bolezni, ki si jo je nakopal v vojni. Pokopali so ga danes na Viču. — Blag mu bodi spomin!

— Iz učiteljske neaktivne. Bliža se nam dan 16. aprila, ko se bo vršil občni zbor za »Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam«. Preteklo leto je bil zbor sklepčen, letos kaže, da ne bo, a bo moral biti, sicer bo neizogibno potrebno v kratkem sklicati izreden občni zbor. Znano je o društvu, da zaradi deficitov leto za letom ne more več delovati v pravo korist članov. Časi in njihove razmere so se dandanes v toliko izpremenili, da nastopa vprašanje: Se li hoče društvo še vzdržavati ali pade, likvidira? V prvem slučaju se morajo zastarela pravila temeljito izpremeniti, in sicer tako, da bo društvo napredovalo, ne nazadovalo, kakor se sedaj nekaj let godi. Nov odbor, pomnožen z izvedenci, naj takoj izdelava nova pravila ter jih vzame v razpravo, da jih čimprej dovrši. Podpisane bi hotel temu enak načrt predložiti odboru, ako bi ga bil voljan pretresati. — V drugem slučaju mora društvo takoj preiti v likvidacijo

s tem, da se noben član več ne sprejme. S prvim julijem t. l. pa naj izplačuje vdovam in sirotam po kurzu, kjer naj bi veljalo pravilo: Pri polovico manjšem obrestovanju — polovico manjše izplačevanje! — Društvo je itak neke vrste denarni zavod. Dokler je bilo obrestovanje po 4%, se je moglo še izplačevati, a sedaj? Sedanje obrestovanje po 2% ne gre več riniti dalje. — Sicer se nam pa dozdeva, da društvo sedanje čase ni več toliko potrebno, tedaj lahko tudi ne eksistira več. Učiteljske plače so nam izboljšali.*) — Tovariši, povejte še drugi svoje misli ali vsaj razmišljajte o mojem predlogu do dneva, ko nastopi občni zbor. —

S. Punčah.

— Iz Pragerskega nam pišejo: Ko so odpustili nemške namešence na Pragerskem, smo upali, da se bo tudi v nemški soli pričelo s slovenskim poukom, a žalbog se to se do danes ni zgodilo. Čas bi že bil, da bi izbrisali tudi ta madež z našega narodnega telesa in poslali sedanjega nemškega učitelja, ki nastopa se vedno tako oblastno, kakor ce bi bil še vedno v Avstriji, tja, kamor sodi.

— Šolstvo v Mariboru. Iz Maribora poroča Ljubij. kor. urad z dne 24. t. m.: včeraj je bilo pod predsedstvom višjega šolskega nadzornika dr. Poljanca pri okrajnem glavarju dr. Lanjšicu važno posvetovanje slovenskih šolnikov in politikov zaradi preureditve meščanskih in ljudskih šol v Mariboru. Sklenilo se je, predlagati deželni vladi v Ljubljani, naj se odpuste vsi nemški nadučitelji ljudskih in meščanskih šol ter nadomeste s slovenskimi. Odstavijo se tudi nemški učitelji in učiteljice, ki so se udeleževali agitacije proti Jugoslaviji, predvsem pa oni, ki so se udeležili demonstracije dne 27. januarja. Vršilo se bo štetje slovenskih otrok in na podlagi tega štetja osnovala izključno slovenske šole.

— Nemški jezik iz hrvatskih šol. Iz Zagreba nam pišejo: Na hrvatski vladi se posvetujejo o usodi nemškega jezika. Med Hrvati prevladuje mišljenje, da naj nemški jezik popolnoma izključijo in uvedejo francoski. Nam se zdi to načelo edino pravilno ne samo za Hrvate, ampak tudi za Slovence. Čemu mučiti našo dečo s tujo nemščino, ko je na sploh ne bomo več rabili!

— Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi prosi vse slovensko občinstvo brez razlike stanu ter denarne zavode in korporacije za izdatno gmotno podporo, ker prihajajo z nemških visokih šol izključeni dijaki, pa tudi od vojakov v vedno večjem številu v Prago. Društvo bi brez novih dohodkov ne moglo trajno podpirati potrebnih akademikov, ker je njegovo imetje premajhno, draginja pa je na Češkem mnogo večja nego v Jugoslaviji. Prispevke sprejema blaginjak dr. Karel Šebesta, advokat, Praga II., Spálená ul. 9; štev. dunajske poštnice hranilnice 62.236. Posredovanje denarnih pošiljatev bi gotovo prevzele tudi slovenske banke, če so poštnice nakaznice iz prometa čez državno mejo izključene. — Odbor.

Srednješolske vesti.

Slovenska trgovska akademija v Ljubljani. Kuratorij slovenske trgovske šole v Ljubljani je sklenil na zadnji svoji seji naprositi vlado, naj prevzame imenovano šolo in jo izpremeni v trgovsko akademijo.

Za ravnatelja Slovenske trgovske šole v Ljubljani je bil v kuratorijevi seji te šole dne 18. t. m. imenovan Josip Gogola.

Povratak. V Ljubljano se je vrnil kot nadporočnik jugoslovanske legije profesor Ludovik Vagaja, ki je prišel kot ujetnik v Rusijo, kjer je stopil v jugoslovansko legijo. Svoj čas je zaradi tega avstrijske oblasti odredila zaplembo njegovega imetja, njega samega pa seveda določila za vislice. Sedaj se je profesor Vagaja po štirih letih in pol vrnil čil in zdrav v svojo domovino.

Književnost in umetnost.

Odborova seja »Slovenske Matice« dne 6. februarja 1919. Namesto zadržanega predsednika predseduje II. podpredsednik dr. Janko Šebinger. — Matica kupi posmrtno masko Ivana Cankarja. Odborniki počaste spomin velikega pokojnika stoji. — Za 1918. leto je dotiskan zvezek Zabavne knjižnice s krajšimi povestmi Ksaverja Meška. Zvezek Knezove knjižnice, katerega tisk gre h koncu, prinese povest Juša Kozaka, novelo Rado Murnika in znanstven spis dr. J. Grafenauerja. Dr. K. Ozvald je izročil daljšo aktualno in času primerno delo »Smernice novega življenja«. Odbor na podlagi poročil treh cenzorjev rokopiis sprejme in sklene, da izide še med rednimi publikacijami za 1918 leto, ne glede nato, če bo s tem prekoračen proračun. Pisarna odda

*) Ne prezrite: § 40. starih pravil zahteva, da se društvo vzdržuje dalje ali likvidira toliko let, da zadnji član ali zadnja vdova odmrje!

rokopiis takoj tiskarni. — Društvo je prejelo nekaj novih rokopisov. Glede teh se potrebno ukrene. — Glede zemljevida, ki leži nekotičan v dunajskem geogr. zavodu bo posredoval odbornik dr. Ivan Prijatelj. — Nedavno je umrl v Ljubljani srbski topničar Milorad Nikolič. Tovariši so nabrali in izročili Matici v njegov spomin 200 K. Odbor sklene, naj se uvrsti pok. Nikolič med ustanovnike. — Policija je vrnila pisarni še nekaj izvodov zaplenjenega romana »Gospodin Franjo«, Več izvodov tega romana je bilo zadnje čase prodanih, nekaj jih hrani uprava za ljubitelje knjig v naših zasedenih krajih. — Odbor sklene, da se bo bavila Matica vbodoče od časa do časa tudi s posebnimi založninami. — Matica prijavi škodo, ki jo je utrpela zaradi razpusta na pristojno mesto. — Spričo davnega narodovega stremljenja po vseučilišču in spričo sedanjega žalostnega položaja naših dijakov na drugih vseučiliščih zavzame odbor kot reprezentant prvega našega kulturnega društva odločno stališče o slovenskem vseučiliškem vprašanju. Soglasno in oduševljeno je sprejet ta-le sklep: Matica stori kot prvi slov. kulturni zavod vse potrebne korake, da se otvori čimprej slovenska visoka šola. V ta namen sestavi primerno spomenico in jo izroči kompetentni oblasti. — Končno sklene odbor še soglasen protest proti nasilnemu zasedenju naših pokrajin, ki niso bile nikoli laške.

Narodna umetnost. Višji šolski svet »priporoča« šolam, da nabavijo zbirko prof. A. Siča. Ko je »Flottenverein« založil serijo vojnih ladij itd., je prišel ukaz od vseh okr. šol. svetov, da morajo nabaviti šole te drage in danes nepomembne stvari. Urgirali so celo dvakrat, če je kupljeno, in gorje onemu, ki ne bi bil naročil! — Moje privatne informacije pa kažejo, da večina slovenskih šol še danes nima Sičeve krasne zbirke, ki bi jo morala imeti vsaka slovenska hiša. Ali ni to žalostno? — Kaj bi dali Nemci za tako zbirko? Razpečali bi jo v zadnjo kmetiško bajto — naše šole so pa brez nje. Zbirka ima sicer veliko napako, da se giblje v okvirju pokojne Kranjske. Naj bi vendar poskrbela vlada, da se zbirka izpopolni v celotno zbirko vezenin itd. iz Slovenije. Poznam agilnost in neumorno delavnost prof. Siča, ki bi z veseljem to storil, samo da mu vlada migne z mezinčem. — Take stvari bi morala prevzeti država v svojo režijo in razširiti to, kakor se širijo zakoni ali cirkularji — v vsako vas bi moralo to priti. — Sicer pa izpregovorim o gornji temi še enkrat v eni prih. številki. Prav nujno svetujem vsem šolam, da si takoj nabavijo zbirko. Božo Račić.

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizacijski davek.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

XI. izkaz.

Po 200 K: Učit. društvo za kranjski šol. okraj. Po 24 K: Bertonec Josip — Kovor pri Trziču. Po 20 K: Pavčič Anton — Kostanjevica na Dol. — Novak Alojzij — Ljubljana. Po 10 K: Reich Josip — Dol pri Ljubljani; Gorjup Alojzij — Ljubljana; Golob Janko — Raka; Malči Kobavova, Sonja Kalanova, Marija Hladnikova, Valentina Bučarjeva, Valerija Žlindrova — Kostanjevica na Dolenjskem; Zenska Tekavčičeva — Zg. Šiška; Katinka Drolova — Zasp pri Bledu; Andoljšek Bernard, Marija Azmanova — Litija. Po 5 K: Milka Voukova, Lobjka Weissova, Malči Malenškova — Raka; Kalin J., H. Breindlova — Litija. — Današnji izkaz 409 K. Prej izkazanih 2536 K. Skupaj 2945 K.

Ivan Petrič,
Ljubljana-Sp. Šiška.

Višji šolski svet.

Druga seja se je vršila včera z začetkom ob 9. uri dop. Pred prehodom na dnevni red je izvajal član tov. L. Jelenc:

V vsem ozemlju deželne vlade za Slovenijo je višji šolski svet tista oblast, kjer imajo odločujoč glas svobodno izvoljeni in odbrani zastopniki stanov in korporacij širših slojev. Naša dolžnost je, da gledamo s skrbjo in ljubeznijo na vse slovensko šolstvo, da se brigamo za njega propevanje in resno skrbimo za njegovo usodo. Če motrimo s tega stališča položaj slovenskega šolstva in učiteljstva na zasedenem ozemlju, nas navdaja globoka bridkost, ko vidimo, kako naše kulturno delo in naše kulturne pridobitve sovražniki našega naroda, naše svobode in naših pravic zatirajo in uničujejo, hoteč s silo potujčiti naš narodni naraščaj. Zdi se mi potrebno, da s tega mesta najodločnejše protestujemo proti nekulturnim nakanam laškega imperializma in nemškega šovinizma! Izjavljamo, da ne prepustimo svojega šolstva uničujoči poplavi tujinstva! Obenem izrekamo svoje priznanje in simpatije slovenskemu učiteljstvu, ki z zvestobo in odločnostjo brani našo osnovno narodno kulturo in se ne

uklanja nobenemu pritisku nasilja na zasedenem ozemlju! — Predsedstvu višjega šolskega sveta naročamo, da to našo protestno izjavo nemudoma sporoči na pristojna mesta; to je ministrskemu predsedstvu, zunanjemu ministrstvu ter ministrstvu prosvete v Belgrad ter mirovni konferenci v Pariz. (Sprejeto.)

Član tov. L. Jelenc: Da ne bo slovensko učitelstvo, ki biva sedaj na zasedenem ozemlju, v nobenem službenem oziru prikrajšano, ko zopet nastopijo normalne razmere, ampak se bo moglo neovirano posluževati vseh svojih stanovskih pravic, zato se naj razpisi vseh učnih mest opuste, in sicer brez ozira na nekdanje deželne meje, ki jih sedaj, ko imamo le en višji šolski svet, ne smemo več poznati! Ako kje utemeljene, nujne in izredne razmere zahtevajo popolnitve praznih služb, naj se take službe vedno razpišejo, toda z izrecnim pristavkom, da se oddajajo za sedaj le provizorično. S tem preprečimo krivice, ki bi jih sicer pripravili mi učitelstvu v zasedenem ozemlju, ki se sedaj brez lastne krivde ne more posluževati kompetentnih pravic. — Vsak razpis pa mora biti objavljen tudi v učiteljskih listih, a oglasne stroške morajo kriti prizadete šolske oblasti.

Sprejeto z dostavkom, da se bodo razpisale službe v tej prehodni dobi le v najnujnejših slučajih.

Vadniški učitelji na ljubljanskem učiteljskem Krulec, Jaklič in Pavšič dobe naslov glavnih učiteljav. Glavni učitelj Lenarčič in glavne učiteljice Cidrihova, Skabernetova in Štupičeva se pomaknejo v VIII. čin. razred. Učitelj na trgovski šoli in urednik „Slovenskega Učitelja“ Fran Fabinc je predlagan za vadniškega učitelja. — Stavijo se predlogi poverjeništvu za imenovanja novih okr. šol. nadzornikov za bivše Štajersko in predlogi za imenovanja profesorjev na srednjih šolah. — Sprejme se predlog glede nadzora šol. mladine pri šolskih mašah v tem smislu, da se o tem izjavijo kompetentne šolske oblasti. — Sklene se revizija vseh imenovanj ljudskošolskega učiteljstva v zadnjih 6 letih, ako se proti kateremu imenovanju vložijo ugovori. — Razprava o poslovniku višjega šolskega sveta se odloži do prihodnje seje. Seja se zaključila ob 7. zvečer.

Zadnje vesti.

RAZPUŠČENA NEMŠKA ŠOLA.

Višji šolski svet v Ljubljani je razpustil javno nemško štirirazrednico v Slovenski Bistrici.

VITEZ KALTENEGGER — ZBOGOM!

Včeraj, dne 27. t. m., ob pol 1 popoldne je naš ljubi in nepozabni znanec vitez Kaltenegger zapustil Ljubljano in Jugoslavijo. Dolgo je trajalo, preden ga je vrgla naša zemlja iz svojih mej — prav v smislu želje, ki jo je v strašni jezi Karel Moor izrekel svojemu trinoškemu bratu Francu Mooru, krvniku in lopovu! Za Kalteneggerjem naj gredo čimprej tudi vsi tisti, ki imajo oskrunjene svoje vesti od nizkotnega izvrševanja njegovega zatirajočega, krivičnega sistema!

PROČ S CELJSKO NEMŠKO GIMNAZIJO!

Celjski nemški list „Deutsche Wacht“ se je v dveh člankih dotaknil vprašanja nemške gimnazije v Celju. Povod za to je bil, ker je ravnatelj po odloku višjega šolskega sveta učence slovenske narodnosti pozval, da prestopijo v slovenske temeljne razrede. Temu pozivu se niso odzvali vsi dijaki, pač pa so se njihovi starši in nekatere nepoklicane osebe predrznile proti temu upravičenemu ukazu protestirati pri višjem šolskem nadzorniku dr. Poljancu. — Obstoj nemških vzporednic na državni gimnaziji v Celju bi bil baje po trditvi „Deutsche Wacht“ vladno zagotovljen tedaj, ako bi štel vsaj 100 nemških dijakov domačinov. — Z ozirom na zgornje trditve so na podlagi uradne statistike ugotovili srednješolski profesorji v Celju sledeče: Število vseh javnih rednih učencev na nemških vzporednicah znaša sedaj 104. Od teh je 42 ali pripadnikov tujih držav ali iz oddaljenih krajev, ki so bili umetnim potom pritegnjeni na zavod, da so mu varovali nemški značaj. Po najmilejši in najkulantnejši sodbi ostane za vzporednice še 62 učencev, za katere kraljestvo Srbov,

Hrvatov in Slovencev vzdržuje ves zavod, dočim je povsod v Nemški Avstriji naša šolska mladina vržena na cesto. — Na podlagi navedenih dejstev celjski Slovenci zahtevajo, da se nemške vzporednice na državni gimnaziji v Celju takoj zapro.

V OBRAMBO VSEUČILIŠČA.

„Narodna Politika“ opozarja na nevarnost, ki preti kulturni višini zagrebškega vseučilišča zaradi tega, ker se sprejemajo kot slušatelji ljudje, ki nimajo potrebne kvalifikacije. Tako je med vseučiliščniki veliko takih, ki so dovršili le štiri gimnazijske razrede, potem so pa v vojni tekom enega leta napravili vse izpite do osmega razreda in še maturo povrh. List pozivlja akademike, naj sami poskrbe za to, da se takim elementom onemogoči vpis na vseučilišče in tako prepreči dekadence najvišjega znanstvenega zavoda v deželi.

UČITELJSKA VISOKA ŠOLA NA DUNAJU.

Nižjeavstrijski deželni šolski svet je sklenil, da se učiteljska akademija na Dunaju preosnuje v učiteljsko visoko šolo. Za ravnatelja je imenovan dr. V. Kammel.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Ker ima zaradi priloženega načrta novega šolskega zakona današnja številka samo štiri strani, smo morali več gradiva odložiti do prihodnje številke.

Nagrada: Napravite utemeljeno vlogo z vprašanjem na višji šolski svet!

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Okrajnim šolskim svetom. Razpisov služb ne moremo priobčevati brezplačno. Vsak razpis je treba plačati. Dovolj tlake smo delali prej, sedaj je več ne bomo!

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Fran Marolt.

Last in založba „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva“.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Št. 378.

Razpis učiteljske službe.

Na dvorazredni ljudski šoli v Grosupljem se razpisuje nadučiteljska služba z zakonitimi prejemki v stalno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje je predpisanim potom semkaj vložiti

do 31. marca 1919.

V javni ljudskošolski službi še ne stalno nameščenim prosilci morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da so fizično popolnoma sposobni za šolsko službo.

Okrajni šolski svet v Ljubljani,

dne 18. februarja 1919.

Razpis učiteljskih služb.

Na žestrazredni ljudski šoli na Jesenicah (šolski okraj Radovljica) so z dovojenjem višjega šolskega sveta tri učna mesta razpisana v stalno nameščenje, in sicer izključno za učitelje.

Pravilno opremljene prošnje naj se vložijo po predpisani službeni poti do dne 15. marca 1919

pri okrajnem šolskem svetu v Radovljici. Prosilci, ki še niso stalno nameščen v javni šolski službi v Sloveniji, naj v dokaz svoje polne fizične sposobnosti za šolsko službo prilože državnouradno zdravniško izpričevalo.

Okrajni šolski svet v Radovljici,

dne 21. svečna 1919.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. januarja 1919 K 20.304.69.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/26. do 1/26. ure popoldne.

Kupujem knjige

leposlovne in znanstvene vsebine: Stritar, Trdina, Jurčič, Tavčar i. dr.

Ponudbe čimprej: Pavel Koschier, okr. šol. komisar v Velikovecu na Koroškem.

Izšel je četrti zvezek

Ganglovih Zbranih spisov za mladino.

VSEBINA: 1. Fantje od fare. — 2. Z doma. — 3. Bolnica. — 4. Generalček. — 5. Čestitka. — 6. Zadnja pot. — 7. Najboljše zdravilo. — 8. Stric iz Amerike. —

Cena vezanemu in ilustrir. zvezku (100 str.) po 4 50 K.

Naročila sprejema

Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ulica 6.

Najpripravnejša in najlepša darila za otroke

MLADINSKI SPISI,

ki jih je izdalo in založilo

„Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

Cena vsaki knjigi, ki je lepo vezana in bogato ilustrirana, je s poštnino vred le 3 K 30 vin.

„ZVONČEK“.

List s podobami za slovensko mladino.

Letniki od XVII. do XIX.

V navadni vezbi 10 K, elegantno vezan 13 K.

Vsi ti spisi se naročajo v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani in v vsaki knjigotržnici.

Ne pozabite na rezervni sklad Zaveze!

SHS

V naši zalogi izidejo tiskovine za šolska naznanila in izpričevala

ljudskih, meščanskih, obrtnih in srednjih šol s podtiskom SHS po risbi gospoda strokovnega učitelja Dragotina Humka.

Ravnotam izidejo

nastenske table s pisano in tiskano latinico in cirilico

Prijave na eno in drugo prosimo čimprej, da nam bo mogoče določiti naklado!

Učiteljska tiskarna v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

SHS

Vsakega državljana kraljevine SHS dolžnost je, da se zanima za javna vprašanja. Demokratsko glasilo za kulturo, politiko, gospodarstvo in socialna vprašanja je polmesečnik

RAZMAH

Ta revija začne izhajati v februarju in bo prinašala prispevke najboljših sil mlade jugoslovanske demokratske generacije. Zaradi draginje papirja in visokih tiskarskih stroškov bomo tiskali le toliko izvodov „RAZMAHA“, kolikor bo priglasenih naročnikov. Zato prosimo, da se naročniki brez odloga oglašijo. Kot polmesečnik bo stal „RAZMAH“ do konca tekočega leta 25 K.

Naročila sprejema Tiskovna zadruga v Ljubljani, Sodna ulica št. 6.

Izšla je brošura:

Novi prejemki aktivnega in upokojenega učiteljstva, vdov in sirot.

Naredba celokupne deželne vlade za SLOVENIJO z dne 14. februarja 1919.

Naročila sprejema Učiteljska tiskarna v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.

Cena 1 K.